

ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Корощенко М.Г.

Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного

У процесі діяльності суб'єкт господарювання здійснює різні операції, тобто продає або купує товари, виконує роботи або послуги тощо. А отже, періодично, чи навіть майже завжди, виникає дебіторська заборгованість. Вона може бути поточною, довгостроковою, сумнівною, безнадійною. Розрахунки з дебіторами — найважливіші показники, які характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності визначено Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", який застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Згідно з п. 4 цього П(С)БО дебітори — це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми коштів, їх еквівалентів або інших активів. А дебіторська заборгованість — це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [1].

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначено її суму.

Для віднесення дебіторської заборгованості до довгострокової необхідно, щоб виконувалися одночасно такі критерії:

- заборгованість не виникає в ході нормального операційного циклу;
- строк її погашення більше 12 місяців.

Дебіторська заборгованість, яка виникає в ході нормального операційного циклу, визнається поточною незалежно від строку погашення. Якщо до поточної дебіторської заборгованості підприємства відноситься дебіторська заборгованість зі строком погашення менше 12 місяців та дебіторська заборгованість зі строком погашення більше 12 місяців з дати балансу, то таку інформацію повинно бути розкрито у IX розділі Примітках до фінансової звітності.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги може бути визнана активом лише одночасно з визнанням доходу від реалізації та оцінюється за первісною вартістю. У разі відстрочення платежу за продукцію (товари) з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою коштів та/або їх еквівалентів, що підлягають отриманню, така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами (процентами) у періоді її нарахування (п. 6 П(С)БО 10) [1].

Поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. (п. 7 П(С)БО 10) [1]. Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості – це сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів. Для визначення чистої реалізаційної вартості обчислюється величина резерву сумнівних боргів.

Величина резерву сумнівних боргів визначається за одним з методів [2].:

- застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості (визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів);
- застосування коефіцієнта сумнівності (розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності).

Коефіцієнт сумнівності може розраховуватися такими способами:

- визначенням питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;

- класифікацією дебіторської заборгованості за строками непогашення;
- визначенням середньої питомої ваги, списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років.

Згідно з п. 4 П(С)БО 10 безнадійна дебіторська заборгованість — це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість у її неповерненні боржником або за якою минув строк позовної давності.

Безнадійна заборгованість списується за рахунок резерву сумнівних боргів, якщо він створювався для такої заборгованості (Дт 38 Кт 36, 37), або одразу списується на витрати (Дт 944 Кт 36, 37), якщо резерв сумнівних боргів під цю заборгованість не створено. Водночас списана безнадійна дебіторська заборгованість зараховується на позабалансовий субрахунок 071 «Списана дебіторська заборгованість», де вона обліковується протягом не менше трьох років з дати списання для спостереження за можливістю її стягнення у випадках зміни майнового стану боржника. Якщо і після встановленого строку заборгованість не стягується, вона списується з субрахунку 071. Підстави для списання безнадійної заборгованості мають бути належним чином документально підтверджені й оформлені.

Облік дебіторської заборгованості здійснюється на підставі первинних документів. Основним первинним документом, що використовується для обліку дебіторської заборгованості - є накладна, реквізитами якої є: одиниця виміру, найменування продукції, ціна, кількість та сума. На даному документі повинно бути чотири підписи: керівник, головний бухгалтер, хто відпустив і хто прийняв. Підприємство заповнює накладні згідно вимог чинного законодавства.

Зі складу відпуск готової продукції оформляють на основі товарно-транспортної накладної, де зазначається: назва замовника, його адрес, вид транспортного засобу, найменування продукції, ціна, кількість, сума та прізвище особи, хто буде здійснювати перевезення.

У такому первинному документі, як рахунок-фактура зазначається опис продукції, її вартість та дата оплати. Оригінал надсилається покупцю і має декілька дублікатів. Підписує рахунок директор та головний бухгалтер.

Для обліку дебіторської заборгованості використовуються приймально-здавальні акти із зазначенням номера накладної, дати оформлення, номера та дати договору, назви і реквізитів замовника, одиниць виміру, кількості, оптової ціни та вартості продукції.

Первинними документами, що підтверджують погашення дебіторської заборгованості є виписки з банку, векселі, прибуткові касові ордери.

Отже, дебіторська заборгованість має значну питому вагу в складі поточних активів і впливає на фінансовий стан підприємства. Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій за борговими правами (з дебіторами).

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість": наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99р. №247 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

2. Граковський Ю.В. Дебіторська заборгованість: особливості обліку. Вісник 2016. №20(878).

Науковий керівник: *Голуб Н.О. к.е.н., доцент*